Staten-Generaal **1/2**

Vergaderjaar 2017–2018

19 291 **Parlementaire Assemblée van de NAVO**

Y/ Nr. 57

VERSLAG VAN DE VOORJAARSZITTING 2018
Vastgesteld 20 juni 2018

1. Inleiding

Van 25 tot en met 28 mei 2018 vond in het Poolse parlement, de Sejm, en de senaat in Warschau de Voorjaarszitting van de NAVO Parlementaire Assemblee plaats. Tien leden van de Nederlandse delegatie hebben hieraan deelgenomen. De delegatie bestond uit de heer **Ten Broeke** (VVD, delegatieleider), mevrouw **Belhaj** (D66), de heer **De Roon** (PVV), de heer **Van Kappen** (VVD), de heer **Knip** (VVD), mevrouw **Faber** (PVV), mevrouw **Martens** (CDA), de heer **Schaper** (D66), de heer **Van Apeldoorn** (SP) en mevrouw **Vlietstra** (PvdA).
Aan de bijeenkomst namen ruim 260 parlementsleden uit 29 NAVO lidstaten deel. Prominent op de agenda van deze bijeenkomst stond de gespannen relatie van het bondgenootschap met Rusland, de staat van de Trans-Atlantische relatie en de positie van Polen in de NAVO. Daarnaast werden de actuele ontwikkelingen op het Koreaanse schiereiland en ten aanzien van Iran besproken. Er werd door diverse leden van de Parlementaire Assemblee en de Poolse Minister van Buitenlandse Zaken steun uitgesproken voor het recente besluit van de Nederlandse regering om Rusland aansprakelijk te stellen voor het neerhalen van de MH17.
In de plenaire sessie stond de aanstaande NAVO Top in Brussel op 11 en 12 juli 2019 centraal, met een toespraak van de Secretaris-Generaal van de NAVO, de heer Stoltenberg en werd door de Assemblee een verklaring[1] hierover aangenomen. Twee leden van de Nederlandse delegatie hebben hiertegen gestemd, de rest van de delegatie stemde voor.
En marge van de zitting hebben een aantal leden van de delegatie gesproken met vertegenwoordigers van diverse NGO's die in een tentenkamp voor het Poolse parlement bivakkeren uit protest tegen het beleid van de huidige regering. Op de residentie is de delegatie zeer hartelijk ontvangen door de Nederlandse ambassadeur, de heer Van Dartel. Met hem is uitvoerig gesproken over de actuele stand van zaken omtrent de Poolse rechtsstaat, de doorgevoerde hervormingen door de Poolse regering en de demonstraties vanuit de bevolking hiertegen. De

[1] De verklaring «Affirming NATO's Unity and Credibility at the Brussels Summit» is te vinden op: https://www.nato-pa.int/document/041-sesp-18-e-rev1-fin-declaration-nato-brussels-summit-finalpdf

kst-19291-57
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

leden hebben het zeer op prijs gesteld met hem van gedachten te kunnen wisselen. Een aantal leden heeft deelgenomen aan lunchbijeenkomsten georganiseerd door afzonderlijk de Franse en Duitse delegatie.

2. Standing Committee

In het bestuur van de Assemblee, waarmee de vergadering op vrijdag 26 mei werd geopend, heeft de heer **Ten Broeke** namens de delegatie een verklaring afgelegd over de laatste ontwikkelingen in het onderzoek naar het neerhalen van de MH17. Hij gaf daarbij een toelichting op de recente conclusies van het Joint Investigation Team en op het besluit van de regeringen van Nederland en Australië om Rusland formeel aansprakelijk te stellen voor het neerschieten van dit vliegtuig in 2014. Veel delegaties betuigden hierop hun steun en benadrukten het belang van eenheid van de NAVO in de verdere stappen die nu genomen zullen worden.
In het Standing Committee gaf de Britse afgevaardigde Lord Campbell, tevens vicepresident van de NAVO Parlementaire Assemblee, een toelichting op zijn concept verklaring «Affirming NATO's Unity and Credibility at the Brussels Summit». Belangrijke elementen uit de verklaring zijn de NAVO-EU samenwerking, de gereedstelling in de Baltische Staten, Polen en in de Zwarte Zee regie en de «burden-sharing» en de 2%-norm voor defensie-uitgaven. Over dit laatste nam de Standing Committee een amendement aan om de formulering sterker te maken en dezelfde formulering te hanteren als in de Wales verklaring. Een ander belangrijk element in de verklaring is het opendeur-beleid van de NAVO en de steun voor lidmaatschapsperspectief voor Georgië en lidmaatschapaspiratie van Oekraïne. Hierover is verdeeldheid binnen de Nederlandse delegatie. Dit werd ook ingebracht tijdens de bespreking van de verklaring in de plenaire sessie op maandag 28 mei.
Vervolgens gaf de heer Nicoletti, president van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE), een toelichting op de werkzaamheden en prioriteiten van de Raad van Europa. Hij onderstreepte de complementariteit van beide Assemblees in hun bijdrage te werken aan de veiligheid van Europa, waarbij de Raad van Europa inzet op het respecteren van de mensenrechten en democratische rechtsstaat. Prioriteit voor de PACE is de strijd tegen terrorisme waarbij tegelijkertijd de mensenrechten volledig worden nageleefd, de vluchtelingencrisis en het respecteren van internationale overeenkomsten en het bevorderen van academische netwerken om kennis te delen. Parlementaire Assemblees kunnen op dit laatste punt een prominente rol spelen.
Tot slot werd de procedure rondom de opvolging van de Secretaris Generaal van NAVO Assemblee besproken. Het Standing Committee stemt in met de opvolging van de heer Hobbs door mevrouw Popa, thans plaatsvervangend Secretaris Generaal in het najaar van 2019.

3. Ontmoeting met NGO's over de maatregelen van de huidige Poolse regering

En marge van de Voorjaarszitting had een deel van de delegatie, bestaande uit de leden **Van Apeldoorn, Ten Broeke, Van Kappen, Vlietstra, Belhaj** en **Schaper** een ontmoeting met vertegenwoordigers van verschillende NGO's en leden van de oppositie. Zij bivakkeren al geruime tijd in een tentenkamp voor het Poolse parlement uit protest tegen het beleid van de huidige regeringspartij Recht en Vaardigheid (PiS). Deze demonstranten maken bezwaar tegen de toenemende druk, die de regering uitoefent op de rechtsstaat, in het bijzonder de rechtelijke macht. Daarnaast spraken de Kamerleden ook met vertegenwoordigers van belangenorganisaties van mensen met beperkingen, die al wekenlang een «sit in»-actie hielden voor hogere uitkeringen. Op de dag van de

ontmoeting beëindigden ze hun protest binnen het parlementsgebouw, dat op 18 april jl. was begonnen, niet omdat hun eisen waren ingewilligd, maar omwille van de verslechterende facilitaire omstandigheden. Op zaterdag 26 mei vond er in de straten voor het parlement een grootschalige demonstratie plaats waarbij enkele honderden aan deelnamen.

4. Plenaire zitting

Op maandag 28 mei spraken tijdens de plenaire zitting achtereenvolgens de Assembleevoorzitter Alli, de voorzitter van het Poolse parlement de Sejm, de heer Kuchcinski, de Senaatsvoorzitter, de heer Karczewski, de Poolse president, de heer Duda, de Poolse premier, de heer Morawiecki en de Secretaris Generaal van de NAVO, de heer Stoltenberg. De Assembleevoorziter Alli stond stil bij de vieringen van de 100 jaar onafhankelijkheid in Polen en Georgië. Hij onderstreepte hij het belang van het opendeurbeleid van de alliantie. Het buiten houden van Oekraïne en Georgië ziet hij als een bedreiging voor de stabiliteit. De heer Alli merkte op dat het zuiden van het NAVO partnerschap, namelijk het engageren in Noord-Afrika en het Midden Oosten, Afghanistan en de Westelijke Balkan de prioriteiten moeten zijn. Daarnaast is het van belang dat het partnerschap wordt gemoderniseerd. De Poolse president benadrukte dat het verbond tussen de Verenigde Staten en Europa de fundering onder de alliantie is. Ook pleitte hij voor een eerlijke lastenverdeling en verwees naar de Poolse bijdrage van 2% aan NAVO, hetgeen in 2030 oploopt naar 2,%.
Het hoogtepunt van de plenaire zitting was de toespraak van en de vragenronde met de NAVO-Secretaris Generaal, de heer Stoltenberg. Hij opende met de opmerking dat de Parlementaire Assemblee erg belangrijk is voor de NAVO, immers parlementen gaan over het defensie en veiligheidsbeleid, gaan over nationale begrotingen en nemen besluiten. Hij vindt het belangrijk dat defensie en veiligheid hoop op de politieke agenda blijft staan. De NAVO moet doorgaan met aanpassen aan de veranderende omgeving. In zijn toespraak sprak hij zijn volledige steun uit aan het recente besluit van de Nederlandse en Australische regeringen waarin Rusland verantwoordelijk wordt gesteld voor het neerhalen van de MH17. De kern van zijn betoog was de voorbereiding van de aanstaande NAVO-top op 11 en 12 juli in Brussel, waar vijf onderwerpen centraal staan: afschrikking, verdediging en versterking, bescherming van de stabiliteit, de NAVO-EU samenwerking, modernisering van de NAVO en lastenverdeling. Voorafgaand aan de NAVO-top vindt op 11 juli een speciale bijeenkomst, *pre-NATO Summit*, plaats van de NAVO Parlementaire Assemblee.
In de daaropvolgende vragenronde vroeg de heer **Van Apeldoorn** aan de heer Stoltenberg naar zijn opinie over het lidmaatschapsperspectief voor Georgië en de aspiratie van Oekraïne om lid te worden. Hij verwees hierbij naar uitspraak onlangs van voormalig NAVO-Secretaris Generaal De Hoop Scheffer, dat het een fout is geweest destijds het NAVO-lidmaatschap te beloven aan deze twee landen en dat hiermee onnodig de relatie met Rusland onder druk is gezet. Van Stoltenberg was het in zijn geheel niet eens met deze stellingname en wees er op dat lidmaatschap een soeverein besluit is van landen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden zoals corruptiebestrijding, maar het niet-provoceren van Rusland geen reden is om lidmaatschap te onthouden. Hij ontving hiervoor luide instemming door de aanwezige parlementsleden.
Aan het einde van de Voorjaarszitting nam de Assemblee een verklaring aan die dient als de parlementaire input voor de aanstaande NAVO-top van regeringsleiders op 11 en 12 juli in Brussel. De leden **Van Apeldoorn** en **De Roon** stemden tegen deze verklaring in verband met de passage over Georgië en Oekraïne; de overige leden steunden die tezamen met de rest van de Assemblee.

Met enige ontroering, met oog op de situatie in zijn eigen land inzake de vorming van een nieuwe regering in Italië, sloot President Alli de vergadering van de plenaire zitting, zijn laatste zitting als Assembleevoorzitter.

5. Commissies en rapporten

Als voorzitter van de «Science & Technology Committee» in de Assemblee leidde mevrouw **Martens** de vergadering van deze vakcommissie. Daarin werd onder andere gesproken over de wijze waarop Rusland de afgelopen jaren geprobeerd heeft om verkiezingen en referenda in verschillende NAVO-lidstaten te beïnvloeden. Scherp was de inbreng van de Canadese rapporteur, mevrouw Alleslev. Zij waarschuwde dat de NAVO een decennium achterligt op Rusland en China op gebied van militaire technologische ontwikkelingen en dat onderzoek op gebied van hardware hoog op de agenda moet staan. Daarnaast sprak deze commissie met vertegenwoordigers van de NAVO over de opvolging van AWAC-vliegtuigen, die cruciaal zijn voor militaire surveillancetaken. Voorts werden twee rapporten besproken, waarin de dreigingen op het gebied van cyber en het «dark web» werden geanalyseerd. Tot slot sprak de commissie met experts over de toekomst van het *Joint Comprehensive Plan of Action*, de overeenkomst om het Iraanse atoomprogramma te beteugelen, nu president Trump de Verenigde Staten uit dit verdrag heeft teruggetrokken, en over de mogelijkheid van het kernwapenvrij maken van Noord-Korea en de kans van slagen van een akkoord hierover van dit land met de Verenigde Staten.
In de «Civil Diminesion of Security Committee» gaf mevrouw Gísladóttir, directeur van OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) een toelichting op de verkiezingswaarnemingen. ODIHR heeft in het afgelopen jaar 20 korte en lange missies georganiseerd waarbij meer dan 2.000 mensen waren betrokken. De voornaamste taken van ODIHR zijn om de verkiezingen waar te nemen, aanbevelingen te geven aan de betreffende landen waar verkiezingen hebben plaatsgevonden en aanvullende steun aan te bieden, zoals training van de waarnemers en handleidingen. Het gaat bij deze missies niet om de individuele observaties door waarnemers, maar om het totaal aan waarnemingen, waarbij een vaste methodologie van belang is. ODIHR werkt nauw samen met de NAVO, juist omdat verkiezingsintegriteit en steun aan verkiezingen bijdraagt aan veiligheid. De directeur dringt bij de parlementsleden erop aan dat zij hun eigen regeringen oproepen opvolging te geven aan de aanbevelingen van ODIHR over het verloop van de verkiezingen. Op vragen van **Faber** en **Belhaj** van de Nederlandse delegatie over de objectiviteit van de waarnemingen en financiering van de missies, antwoordde ze dat ODIHR geen betalingen aanvaard om aanwezig te zijn tijdens verkiezingen door het betreffende land, dit om onafhankelijkheid te garanderen.
In de «Defence and Security Committee» werd onder meer het rapport «Afghanistan: the nexus of local and regional security'van de heer Hellmich uit Duitsland besproken. **Van Kappen** vroeg zich af of de formulering in het rapport over samenwerking tussen Daesh en de Taliban in Afghanistan wel klopte. Volgens de rapporteur beweegt Daesh zich richting de Taliban en dat Daesh op zoek is naar een nieuwe basis in Afghanistan.

Tijdens de Voorjaarzitting zijn er in de diverse s zestien concept-rapporten besproken.[2] Het gaat om de volgende rapporten:
– *Russian Meddling in Elections and Referenda in the Alliance* (wetenschapscommissie, rapporteur Susan DAVIS, Verenigde Staten)

[2] Deze rapporten zijn integraal te vinden op de website van de NAVO Parlementaire Assemblee: www.nato-pa.int

- *The International Trading System at Risk and the Need to Return to First Principles* (economische commissie, rapporteur Faik OZTRAK, Turkije)
- *North Korea's Challenge to International Security: Implications for NATO* (politieke commissie, rapporteur Gerald CONNOLLY, Verenigde Staten)
- *Burden Sharing: Refocusing the Debate* (defensiecommissie, rapporteur Attila MESTERHAZY, Hongarije)
- *Defence Innovation: Capitalising on NATO's Science and Technology Base* (wetenschapscommissie, rapporteur Leona ALLESLEV, Canada)
- *Fostering Democracy and Human Rights in the Black Sea Region* (civiele commissie, Ulla SCHMIDT, Duitsland)
- *Civil Protection in the High North and the Mediterranean Regions* (civiele commissie, rapporteur Jane CORDY, Canada)
- *Dark Dealings: How Terrorists use Encrypted Messaging, the Dark Web and Cryptocurrencies* (wetenschapscommissie, rapporteur Matej TONIN, Slovenië)
- *The Future of the Space Industry* (economische commissie, rapporteur Jean-Marie BOCKEL, Frankrijk)
- *Security in the Western Balkans* (politieke commissie, rapporteur Raynell ANDREYCHUK, Canada)
- *Afghanistan: The Nexus of Local and Regional Stability* (defensiecommissie, rapporteur Wolfgang HELLMICH, Duitsland)
- *Countering Russia's Hybrid Threats: An Update* (civiele commissie, rapporteur Lord JOPLING, Verenigd Koninkrijk
- *Instability in the South* (politieke commissie, rapporteur Julio MIRANDA CALHA, Portugal)
- *Reinforcing NATO's Deterrence in the East* (defensiecommissie, rapporteur Joseph DAY, Canada)
- *The Energy Security Challenge in Central and Eastern Europe* (economische commissie, rapporteur Ausrine ARMONAITE, Litouwen)
- *NATO Special Operations Forces in the Modern Security Environment* (defensiecommissie, rapporteur Madeleine MOON, Verenigd Koninkrijk).

De voorzitter van de delegatie,
Ten Broeke

De adjunct-griffier van de delegatie,
Bakker